

УДК 368.1

Бойко А.О.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Української академії банківської справи***Стадник О.В.***студентка
Української академії банківської справи***ЗАСТОСУВАННЯ ABC- ТА XYZ-АНАЛІЗІВ У ПЛАНУВАННІ СТРУКТУРИ
СТРАХОВОГО ПОРТФЕЛЯ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ****USING OF ABC AND XYZ-ANALYSIS IN PLANNING OF STRUCTURE
OF SECURITY PORTFOLIO OF INSURANCE COMPANY****АНОТАЦІЯ**

У статті розглянуто можливості використання ABC- і XYZ-аналізів та їх інтегрованого підходу в страхуванні. На основі досліджень у сфері управління страховим портфелем та практичного досвіду застосування даних аналізів в інших сферах підприємницької діяльності запропоновано адаптувати дані підходи у процесі планування складу і структури страхового портфеля шляхом структуризації, ранжування та відбору ефективних видів страхування.

Ключові слова: страхова компанія, управління страховим портфелем, ABC-аналіз, XYZ-аналіз, ризик.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены возможности использования ABC- и XYZ-анализов и их интегрированного подхода в страховании. На основе исследований в области управления страховым портфелем и практического опыта применения данных анализов в других сферах предпринимательской деятельности предложено адаптировать данные подходы в процессе планирования состава и структуры страхового портфеля путем структуризации, ранжирования и отбора эффективных видов страхования.

Ключевые слова: страховая компания, управление страховым портфелем, ABC-анализ, XYZ-анализ, риск.

ANNOTATION

This paper determines the possibility of using ABC and XYZ analysis and their integrated approach to insurance. Based on researches in the insurance portfolio management and practical experience of this analysis in other areas of business activity it was suggested to adapt this analysis in the planning of insurance portfolio composition by structuring, ranking and selection of efficient insurance methods.

Keywords: insurance company, the management of insurance portfolio, ABC-analysis, XYZ-analysis, risk.

Постановка проблеми. Головною задачею управління страховим портфелем є формування та підтримка його оптимальної структури в залежності від цілей, поставлених власниками і менеджментом компанії, при цьому доцільності набуває комплекс видів страхування, що пропонуються страховиком на ринку. По-перше, представлені види страхування повинні бути актуальними для конкретного страхового поля; по-друге, сформований асортимент послуг повинен бути конкурентоспроможним на страховому ринку; по-третє, необхідно зменшувати загальний ризик страхового портфеля за рахунок диверсифікації видів страхування. В той же час варто відзначити, що в умовах сучасного розви-

тку страхового ринку України все більше набуває значення утримання конкурентних позицій страховика за рахунок концентрації на окремих видах страхування. Це значно знижує можливості мінімізації ризику та забезпечення фінансової стійкості портфеля страхової компанії.

Вибір видів страхування, необхідних для формування збалансованого страхового портфеля, подібний до процесу управління асортиментом продукції звичайного підприємства. Так, обмежений асортимент продукції може бути причиною зменшення частки ринку, а занадто широкий – спричиняти невиправдано високі витрати, які не покриваються. Тому в процесі управління страховим портфелем страховика виникає необхідність вибору і акцентування уваги на ті види страхування, які за визначеним критерієм приносять найбільшу цінність страховику. Одним із найбільш ефективних інструментів управління асортиментом продукції є ABC-аналіз, який дозволяє проводити моніторинг і контроль руху товарних та інших матеріальних запасів на підприємстві; крім цього, його застосовують в логістиці, оптимізації систем захисту інформації, ранжування завдань менеджменту тощо. Тобто методика ABC-аналізу застосовується у різних сферах підприємницької діяльності, у тому числі її можливо адаптувати для використання у страхуванні при управлінні страховим портфелем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження у сфері управління страховим портфелем страхової компанії представлені у працях А.Л. Баранова [2; 3], Н.М. Яшиної [14; 15], А.А. Супрун [11], О.Ю. Широкова [13], Н.Н. Нікуліної, С.В. Березіної [7] та ін. Однак їх дослідження направлені переважно на вже існуючий асортимент страхових послуг, представлений компанією, і, відповідно, усі етапи управління страховим портфелем передбачають роботу з даним набором послуг. Тобто питання аналізу асортименту видів страхування для формування комплексу страхових послуг відповідно до ринкових потреб на даний момент не є досліджуваним, хоча на практиці управлін-

ня асортиментом продукції широкого застосування набули методи ABC- та XYZ-аналізів, що висвітлюються, зокрема, у працях О.П. Чукурної [12], О.М. Соляник [10], Т.А. Репіч [9] і т. д. Таким чином, виникає потреба у застосуванні даних видів аналізу при формуванні асортименту страхових послуг страховика.

Мета статті полягає в адаптації методик ABC- та XYZ-аналізів до особливостей вітчизняного ринку страхування та обґрунтуванні їх практичної корисності при виборі комплексу видів страхування, що забезпечують формування оптимального і збалансованого страхового портфеля.

Виклад основного матеріалу дослідження. ABC-аналіз – це метод, який групує за певними критеріями досліджувану сукупність. Тобто це інструмент визначення частки певних груп у сукупності. Він базується на використанні принципу Парето, згідно з яким п'ята частина (або 20%) від всієї кількості об'єктів або певних зусиль дають 80% результату, інші ж 80% об'єктів або зусиль дають лише 20% результату [9]. Зважаючи на це, вважається за доцільне працювати з тією групою об'єктів, які дозволяють досягти найбільшої ефективності.

Алгоритм проведення ABC-аналізу із врахуванням специфіки формування складу страхового портфеля представимо на рис. 1.

Таким чином, результатом проведення ABC-аналізу є сортування аналізованої сукупності на групи А, В і С. До групи А відносяться ті елементи сукупності, що дають до 80% результату, до групи В – 10–15%, у групу С включаються елементи, які дають не більше 5–10% кінцевого результату. Слід зазначити, що виділення такої кількості груп та їх обмеження не є чітким правилом у здійсненні класифікації за методом ABC-аналізу (це залежить від

галузі економіки і динаміки її розвитку), але обов'язково та істотно відрізняється від 50:50. Найбільш поширеним є розподілення 80:15:5, і саме його доцільно використовувати при плануванні страхового портфеля страхової компанії, оскільки відведення до групи А більшого числа видів страхування забезпечить диверсифікацію ризику портфеля саме в даній групі.

Ранжування видів страхування у страховому портфелі страховика за даними групами дає змогу удосконалити управління страховим портфелем на стадії його формування. Так, основна увага менеджменту страховика повинна бути орієнтована на види страхування групи А – основні страхові продукти, оскільки вони забезпечують 80% отримання кінцевого результату (валових страхових премій, кількості договорів тощо). До цієї групи повинні застосовуватись першочергові заходи із забезпечення достатності страхових резервів, автоматизованість політики врегулювання страхових випадків, постійний моніторинг і забезпечення заходів щодо мінімізації страхових ризиків, встановлення пріоритету перед страховими агентами та менеджерами в укладанні договорів саме за даними видами страхування, відведення основного блоку роботи маркетингового відділу за даною групою.

До групи В відносяться стійкі середньорезультативні види страхування – допоміжні страхові продукти. Як правило, до даної групи включається невелика кількість видів страхування та визначене за ними страхове покриття, тим не менш, вони забезпечують стабільний результат у розмірі 15%. На дану групу менеджмент страховика може звертати увагу в останню чергу. Проте у разі необхідності нарощення результативного значення за даною групою страхового портфеля більш доцільними будуть заходи із розширення клієнтської бази та укладання нових договорів страхування на відміну від підвищення страхових тарифів, які, навпаки, можуть призвести до скорочення отриманих валових страхових премій.

Група С є найбільш проблемною у страховому портфелі. Вона забезпечує найменший кінцевий результат – до 5%, однак до даної групи відноситься найбільша кількість видів страхування та забезпечене за ними страхове покриття. Тому можна стверджувати, що диверсифікація страхового портфеля забезпечується саме за рахунок цієї групи видів страхування.

Група С є найбільш проблемною у страховому портфелі. Вона забезпечує найменший кінцевий результат – до 5%, однак до даної групи відноситься найбільша кількість видів страхування та забезпечене за ними страхове покриття. Тому можна стверджувати, що диверсифікація страхового портфеля забезпечується саме за рахунок цієї групи видів страхування.

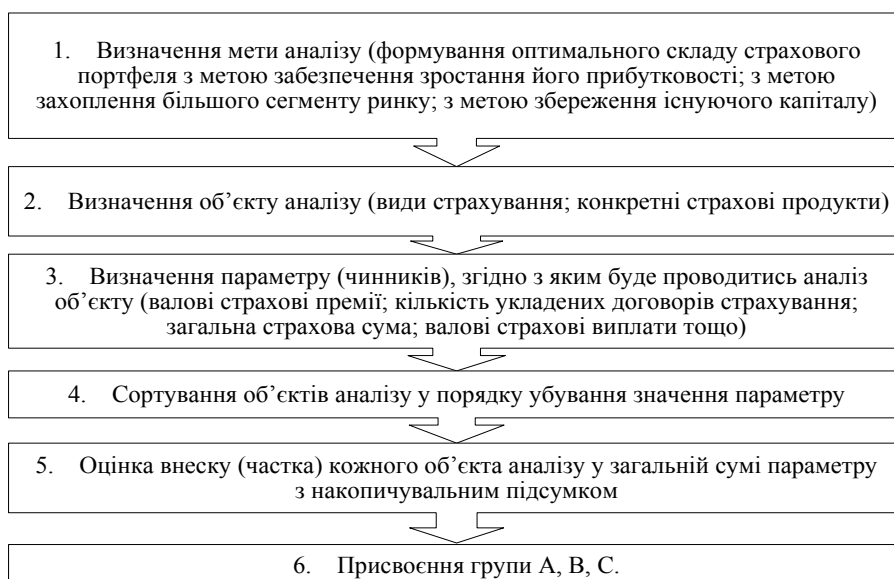

Рис. 1. Схема проведення ABC-аналізу складу страхового портфеля страхової компанії

Джерело: розроблено автором на основі [5; 9; 12]

Дану групу можна ще визначити як стратегічні страхові продукти, оскільки сюди, як правило, відносяться такі види страхування, як страхування відповідальності власників водного транспорту, страхування відповідальності оператора ядерної установки та інші специфічні види страхування, тобто ті, які у перспективі передбачають надходження великих обсягів страхових премій і в той же час характеризуються високим ступенем ризику. Тобто, формуючи страховий портфель, страховик повинен оцінити свої можливості щодо пропозиції страхових продуктів саме за даними видами страхування, оскільки виникає суперечність між кількістю прийнятого ризику та рівнем прибутковості за ним.

Для більш поглибленого дослідження результатів ABC-аналізу, у тому числі у розрізі кожної з груп виділеної у ході попередньої методики, на практиці часто застосовують комбінування ABC- та XYZ-аналізів, що доцільно для використання і в ході формування страхового портфеля.

Сутність XYZ-аналізу полягає в структуризації видів страхування страхового портфеля за фактором стабільності надходжень страхових премій і можливості його прогнозування. Згідно з даним аналізом, складові частини страхового портфеля поділяються на три групи, де: категорія X має стабільний характер і передбачуваність реалізації даної послуги складає понад 90%; до категорії Y відносяться ті види страхування, на які попит коливається і рівень надходжень є середнім, при цьому їх передбачуваність становить більше 75%; категорія Z – надходження премій має епізодичний характер, передбачуваність – менше 75% [4; 9].

Групування складових страхового портфеля за даним видом аналізу відбувається за допомогою коефіцієнта варіації. Так, розподіл на групи X, Y і Z відбувається таким чином: група X – об'єкти, коефіцієнт варіації за якими складає не більше 10%; група Y – об'єкти, коефіцієнт варіації за якими складає від 10 до 25%; група Z – об'єкти, коефіцієнт варіації за якими перевищує 25% [1; 4; 9].

Алгоритм проведення XYZ-аналізу із специфічними особливостями формування страхового портфеля представимо на рис. 2.

Поєднання результатів застосування ABC- і XYZ-аналізів відображується у матричній проекції із дев'яти груп сукупності [9]. Інтерпретацію груп отриманої матриці відповідно до видів страхування, що входять до складу страхового портфеля страховика, надамо на рис. 3.

Матрицю, зображену на рис. 3, можна розділити на три сегменти, що потребують різних зусиль з боку управління страховим портфелем. Так, групи AX, AY і BX є основними у формуванні доходів страховика і є першочерговими при формуванні оптимального страхового портфеля, оскільки мають стабільний характер надходжень.

Види страхування, які потрапляють в категорії AZ, BY і CX також є важливими при формуванні оптимального страхового портфеля, ме-

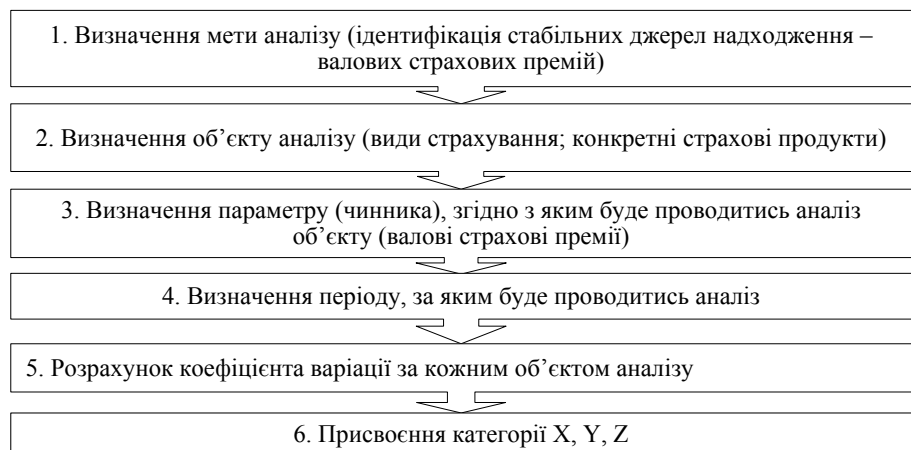

Рис. 2. Схема проведення XYZ-аналізу складу страхового портфеля страхової компанії

	Стабільність параметра (валових страхових премій) і точність його прогнозування		
	X	Y	Z
Реалізація послуг (валові страхові премії)	AX високий рівень страхових премій; стабільність надходжень; висока імовірність прогнозу	AY високий рівень страхових премій; середній рівень прогнозу внаслідок коливань попиту	AZ високий рівень страхових премій; низька прогнозованість через епізодичний характер попиту
	BX середній рівень страхових премій; стабільність надходжень; висока імовірність прогнозу	BY середній рівень страхових премій; середній рівень прогнозу внаслідок коливань попиту	BZ середній рівень страхових премій; низька прогнозованість через епізодичний характер попиту
	CX низький рівень страхових премій; стабільність надходжень; висока імовірність прогнозу	CY низький рівень страхових премій; середній рівень прогнозу внаслідок коливань попиту	CZ низький рівень страхових премій; низька прогнозованість через епізодичний характер попиту

Рис. 3. Матрична інтерпретація інтегрованого ABC- та XYZ-аналізів для прийняття ефективних рішень в процесі управління страховим портфелем страхової компанії

тою якого є отримання певної норми прибутку. Проте вони потребують уваги з боку менеджменту, по-перше, у пошуках можливостей розширення клієнтської бази та укладання нових договорів, а, по-друге, знаходження можливостей розумного підвищення тарифів, що стосується добровільного страхування.

Ті види страхування, які потрапляють в категорії ВЗ, СУ та CZ, викликають сумніви щодо доцільності їх розміщення в оптимальному страховому портфелі. Якщо це складові групи ВЗ, то в даному випадку можливість включення їх в оптимальний страховий портфель існує, оскільки за ними забезпечується середній обсяг валових страхових премій, проте виникає необхідність пошуку можливостей вирівнювання динаміки укладання договорів за даними видами страхування. Групи СУ та CZ мають обтяжливий характер для страхового портфеля, оскільки прийнятий ризик не виправдовується відповідним надходженням премій, тому з точки зору нівелювання ризиків дані види страхування необхідно виключити із страхового портфеля страховика, окрім обов'язкового страхування. Однак з точки зору зростання прибутків та утримання клієнтської бази пропозиція даних видів страхування виправдовується: по-перше, існує висока імовірність, що, користуючись видом страхування із груп СУ та CZ, потенційний страхувальник скористується й страховими послугами, що мають масовий характер, тобто забезпечать додаткове нарощення страхових премій за групами-лідерами; по-друге, вони самі є джерелом додаткових премій і потенційних клієнтів.

Спираючись на реалії українського страхового ринку, на якому простежується чітка тенденція до концентрації в страховому портфелі діючих страховиків транспортних видах страхування (ОСЦПВ ВНТЗ, КАСКО) та чіткої цілі – нарощення страхових премій і отримання прибутків, слід зазначити, що саме другий варіант щодо доцільності пропозиції видів страхування, які потрапляють в групи СУ та CZ, є найбільш актуальним.

Тому, переходячи до практичного втілення вищенаведених методів аналізу на основі даних страхового портфеля ТДВ СК «Альфа-Гарант», відзначимо, що дана компанія не входить до складу провідних страховиків України, має середні позиції щодо обсягів активів, власного капіталу та страхових премій (за даними Фориншурер, станом на кінець 2014 р. займає 30-е, 23-є та 43-є місця відповідно [8]). Виходячи з цього, найпростіший шлях її розвитку та отримання позитивних фінансових результатів полягає не у надзусиллях щодо реклами з приводу продажу специфічних страхових продуктів, а у слідуванні ринковим потребам та попиту потенційних страхувальників. Даний факт підтверджує проведений АВС-аналіз за період 2010–2014 рр., результати якого відображені на рис. 4 і 5.

Рис. 4. Кумулятивна крива страхових премій ТДВ СК «Альфа-Гарант» за видами страхування
де 1 – ОСЦПВ ВНТЗ (за звичайними договорами); 2 – КАСКО; 3 – страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки за ядерну шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту; 4 – страхування майна; 5 – страхування від вогневих та ризиків стихійних явищ; 6 – ОСЦПВ ВНТЗ (за додатковими договорами); 7 – страхування медичних витрат; 8 – страхування відповідальності перед третіми особами; 9 – медичне страхування; 10 – страхування від нещасних випадків; 11 – страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту; 12 – страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, заподіяну пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки; 13 – страхування вантажів та багажу; 14 – особисте страхування від нещасних випадків на транспорті; 15–23 – інші види страхування.

На основі даних, наведених на рис. 4, зауважимо, що практично більше 45% страхових премій надходить від страхування відповідальності власників транспортних засобів (за звичайними договорами), і близько 13-ти із 23-х запропонованих видів страхування забезпечують майже 100% надходження страхових премій.

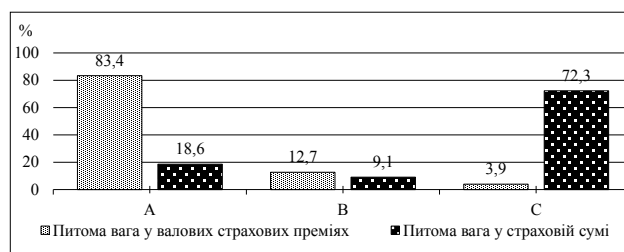

Рис. 5. Розподіл видів страхування страхового портфеля ТДВ СК «Альфа-Гарант» на групи А, В, С в залежності від забезпечення надходжень за страховими преміями, %

На рис. 5 простежується чітка відповідність принципу Парето «20:80», у нашому випадку 18,6% загальної страхової відповідальності забезпечує отримання 83,4% валових страхових премій, до складу яких включено лише чотири види страхування: ОСЦПВ ВНТЗ (за звичайними договорами), КАСКО, страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки і страхування майна. А відповідно, у групах В і С зосереджено 81,4% страхових ризиків (страхових суми), що забезпечують надходження страхових премій лише на 16,4% разом. При цьому найбільш чисельнішою є група С, до складу якої входять 14 видів страхування і розмір відповідальності за якою є найбільшим – 72,3%.

Стабільність параметра (валових страхових премій)
і точність його прогнозування

	X	Y	Z
Реалізація послуг (валові страхові премії)	AХ -	AУ страхування майна	AZ ОСЦПВ ВНТЗ (за звичайними договорами); КАСКО; страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки за ядерну шкоду внаслідок ядерного інциденту
	BХ -	BУ страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	BZ ОСЦПВ ВНТЗ (за додатковими договорами); страхування медичних витрат; страхування відповідальності перед третіми особами (іншої)
	CХ особисте страхування від нешасних випадків на транспорті	CУ страхування здоров'я на випадок хвороби	CZ інші види, у т. ч. страхування: від нешасних випадків; відповідальності власників наземного транспорту; вантажів та багажу; працівників відомчої та сільської пожежної охорони; відповідальності громадян, що мають у власності зброю; відповідальності при перевезенні небезпечних вантажів; фінансових ризиків; інвестицій; кредитів; водного транспорту; відповідальності власників водного транспорту.

Рис. 6. Результати інтегрованого ABC- та XYZ-аналізів складу страхового портфеля ТДВ СК «Альфа-Гарант»

Результати проведеного ABC-аналізу страхового портфеля ТДВ СК «Альфа-Гарант» у поєднанні з розподілом на групи X, Y, Z представимо на рис. 6.

Отже, більша частина представлених страхових послуг ТДВ СК «Альфа Гарант» потрапляють в групи CУ та CZ, що вказує на їх другорядний характер при формуванні доходів страховика від операційної діяльності. Тому у ході управління страховим портфелем на стадії розробки моделі, а саме відбору страхових послуг, основні елементи портфеля, що забезпечують оптимізаційну умову – норма прибутку, включатимуть види страхування, які потрапляють в А-ті та В-ті групи і групу СХ.

Висновки. Таким чином, застосування ABC- та XYZ-аналізів як самостійних методик, так і в їх інтегрованому вигляді дозволяє упорядкувати та структурувати види страхування, які включаються в страховий портфель по відповідному параметру. Причому основна відмінність застосування даних методик аналізу в страхуванні від інших сфер діяльності полягає не у відсіюванні неефективних видів страхування, які пропонує компанія, а у ранжуванні їх значимості на стадії розробки моделі страхового портфеля та першочергового застосування заходів, що передбачає комплексний процес його управління, у тому числі що стосується підтримки попиту на дані види страхування, а саме у питаннях реклами конкретного страхового продукту, роботи страхових агентів у точках продажу обслуговування об'єктів страхування, застосування операцій перестраховування тощо.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. ABC-аналіз та XYZ-аналіз та їх значення при визначенні логістичної стратегії управління запасами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/1292052250933/logistika/abc_analiz_xy_analiz_znachennya_pri_viznachenni_logistichnoyi_strategiyi_upravlinnya_zapasami.
2. Баранов А.Л. Управління страховим портфелем : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / А.Л. Баранов ; Київський нац. економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана. – К., 2009. – 24 с.
3. Баранов А.Л. Управління страховим портфелем / А.Л. Баранов // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – 2007. – № 5. – С. 112–116.
4. Инструменты для определения оптимальной политики управления запасами [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.logistware.com/articles/ABCXYZ.pdf>.
5. Кононович В. Використання ABC-аналізу для оптимізації системи захисту інформації / В. Кононович, Ю. Копитін // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні. – 2010. – № 2(21). – С. 26–35.
6. Леонтьєва І.О. Використання ABC-аналізу при плануванні виробництва продукції / І.О. Леонтьєва // Автоматизація технологічних і бізнес-процесів. – 2014. – № 4. – С. 138–143.
7. Никулина Н.Н. Параметры формирования страхового портфеля и системы оценочных показателей для анализа / Н.Н. Никулина, С.В. Березина // «Страховые интересы современного общества и их обеспечение» : сб. мат. XIV Междунар. науч.-практ. конф. : в 2-х т. Т. 2. – 2013. – С. 222–226.
8. Рейтинг страховых компаний Украины / Фориншурер [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://forinsurer.com/ratings/nonlife/>.
9. Репіч Т.А. ABC-аналіз як інструмент упорядкування асортименту

- менту / Т.А. Репіч // Наук. пр. Нац. ун-ту харч. технологій. – 2005. – № 17. – С. 292–294.
10. Соляник О.М. Практичні аспекти застосування ABC-аналізу у логістичному управлінні / О.М. Соляник, О.В. Осиненко // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2009. – № 2. – С. 105–112.
11. Супрун А.А. Управління страховим портфелем як засіб забезпечення фінансової надійності страхової компанії / А.А. Супрун // Актуальні проблеми розвитку регіону [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Aktualni-problemy-rozvytku-ekonomiky-regionu/2009_5_2/59.pdf.
12. Чукурна О.П. Особливості використання ABC-аналізу на підприємствах роздрібно́ї торгівлі України / О.П. Чукурна // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2010. – № 40. – С. 200–207.
13. Широкова О.Ю. Формування нечіткої структури страхового портфеля / О.Ю. Широкова, Т.А. Дунаєва // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 8. – С. 50–52.
14. Яшина Н.М. Суцність и види страхового портфеля / Н.М. Яшина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.insur-info.ru/press/58051/>. – 16.06.2014.
15. Яшина Н.М. Теория формирования страхового портфеля / Н.М. Яшина ; Саратовский государственный аграрный университет им. Н.И. Вавилова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mii.ru/e107_plugins/library/books/bib0013.pdf.